

Crossover la Ateneu

(Costin Popa – 12 ianuarie 2015)

Un termen a cărui semnificație s-a extins în zilele noastre, către definirea asocierii în concert a două genuri de voci, radical diferite, de operă și, în principal, de rocker. Demersul nu este nou. Poate că duo-ul Montserrat Caballé – Freddie Mercury a deschis drumul, au urmat Luciano Pavarotti - Zucchero (și alții), Angela Gheorghiu – Sting, Felicia Filip – Iris și câți or mai fi fost. Produsul poate fi acceptat sau nu. Puriștii conservatori ai ambelor tabere trebuie să fie prea deschiși și dornici de inovații ca să se declare de acord cu șocanta apropiere. Mai mult decât atât, chiar auditoriumurile muzicii clasice rareori sunt dispuse la compromis.

Filarmonica „George Enescu” a făcut recent un pas curajos chiar în sanctuarul care este Ateneul Român, poate, sesizând și că a fost vorba de o premieră mondială. Într-adevăr, opera și fado-ul nu au mai fost alăturate nicăieri în lume până acum, cu excepția primelor încercări, de la Iași și Sibiu. Cântul liric și cel popular portughez au fost conexe ținând cont de anumite filoane ideatice care le străbat. Despre operă nu trebuie nimic detaliat. Dar fado este expresia tristeții și melancoliei, dorului și însingurării, sentimente universale, profund rezonante și în melosul național lusitan.

Condițiunea sine-qua-non pentru reușita asocierii este interpretarea de către voci speciale. La București, în două serate consecutive, ca și anterior în țară, vocea de operă a fost renumita soprană Elena Moșuc, belcantistă mondial recunoscută. Portughezul Gonçalo Salgueiro i-a dat replica pentru o parte a programului, afișând reale calități de showman, cu trăire pasională și rostire ardentă în fado. De fapt, fenomenul crossover propriu-zis a venit doar prin două duete „Barco negro” de Jean-François Taillard și „Coimbra” de Raul Ferran/Jordan Gudefin, în care glasul de fluiditate și dulceața mierii al Elenei Moșuc a învăluit în armonice prețioase vocea de dizeur a partenerului.

Riscantă a fost însă asocierea celor două timbruri într-un teritoriu sacrosanct, cel de operă, prin Brindisi din „Traviata” de Verdi, oferit ca bis. Chiar dacă se poartă (Sting s-a chinuit în duetul „Là ci darem la mano” din „Don Giovanni” de Mozart, alături de Angela Gheorghiu), cred că important este aportul prioritar pe care trebuie să-l dea calitatea și emisia unei voci de operă în alăturarea cu glasul de altă factură, doar într-o pagină specifică acestuia din urmă. Așa cred că trebuie înțeles crossover. Altminteri, alterările nu servesc nimănui.

Expunându-și realele calități de gen, Gonçalo Salgueiro a mai cântat „Naufragio” de Alain Oulman/Jean-François Taillard, „Ai vida” de Jorge Fernanda/Jean-François Taillard și, lăudabil pentru el, „Ciobănaș cu trei sute de oi” în română și portugheză, un bis care a sensibilizat publicul. Microfonul l-a ajutat pe toată linia, până și soprana l-a folosit pentru echilibrare sonoră, deși publicul nu este obișnuit s-o asculte astfel.

În ceea ce privește secțiunea clasică a afișului, sigur că atracția principală a fost prezența Elenei Moșuc care, însă, și-a redus prestația la doar două pagini de arii verdiene, mai întâi recitativul „Surta è la notte”, cavatina „Ernani! Ernani, involami” și cabaletta „Tutto sprezzo” din „Ernani”, apoi boleroul Elenei „Mercè, dilette amiche” din „Vecerniile siciliene”. Păcat! Noroc că a acordat ca bis aria Magdei „Chi il bel sogno di Doretta...” din „La Rondine” de Puccini.

Elena Moșuc și-a expus cu strălucire atuurile care au făcut-o celebră, glasul rotund și consistent timbrat, frazarea impecabilă, agilitățile acute preluate spectaculos, modelarea în expresivitate a desenelor melodice și accentele care au restituit paginilor verdiene întregul lor sens. Seara a doua a adus și mai mult aplomb în cântul sopranei, îndeosebi în aria din „Ernani”.

Realmente ca un vis au sunat lanțurile interminabile de pianissime înalte (Do natural, Si bemol) ale ariei pucciniene, fabulos de aerisite și plutitoare, ca niște mângâieri de pană măiastră.

Programul a fost un fel de mixtum-compositum, a cărui structură a balansat mai mult către ansamblurile Filarmonicii, decât către vedeta Elena Moșuc. Pagini orchestrale (uverturile „Forța destinului” și „Vecerniile siciliene” de Verdi, Intermezzi din „Cavalleria rusticana” de Mascagni și „Manon Lescaut” de Puccini, Suita nr.1 din „Carmen” de Bizet), au alternat cu coruri („Eviva!... beviam!” din „Ernani”, „Vedi le fosche notturne” din „Trubadurul” și „Va, pensiero” din „Nabucco” de Verdi, Corul mut din „Madame Butterfly” de Puccini, „Les voici” din „Carmen”), sub bagheta lui Gabriel Bebeșelea, corul fiind pregătit de Iosif Ion Prunner. Ciudată a fost includerea în program a corului mut, o pagină mai mult legată de atmosfera de spectacol, decât propice unei reproduceri în concert. Poate de aceea s-a recurs la o surprinzătoare variantă vocalizată, nicidecum „a bocca chiusa”, cum a notat Puccini.

Prezența la pupitru a lui Gabriel Bebeșelea a adăugat importanță valoare serii. Tânărul dirijor posedă o solidă cultură conceptuală de stil, demonstrată în primul rând prin echilibrul timpilor și sonorităților. Este un tălmăcitor riguros, care prestabilește planurile, așa încât orchestra le urmează întocmai, șeful ei rămânând să se preocupe de întreg. Gestică nu pare expansivă decât în puține momente, dar concentrarea, eficiența sunt maxime, în condițiile unor lecturi clasice, deloc licențioase, venite direct din spiritul partiturilor.

Instrumentiștii Orchestrei Simfonice a Filarmonicii „George Enescu” (în tutti sau individualizări) au găsit în prima seară una dintre cele mai bune prestații ale lor în teritoriul liric, cu sunet păstos și omogen. Poate unele extrapolări de forță au venit în cea de-a doua seară, depășind sonoritățile corului care, și așa, s-a simțit adesea incomodat de abordările de operă.

Judecând după succesul general de public al celor două concerte de abonament, reușita a fost clară. Mă întreb dacă poezia nu și-ar găsi locul într-un asemenea demers crossover, pentru un viitor show într-un alt spațiu...